

Florina-Maria BĂCILĂ

Universitatea de Vest din Timișoara, România

A SĂRUTA - EXPRESIE ARTISTICĂ A IMAGINILOR DIN NATURĂ ÎN POEZIA LUI TRAIAN DORZ

„Imagistica poetică exprimă o emoție care transcende simpla afirmare a ei.”[1]. Afirmția rămâne valabilă nu numai pentru ansamblul poeziilor dorziene consacrate misterului comuniunii dintre umanitate și Divinitate, ci și, în special, pentru cele în care mesajul cu semnificații adânc spirituale este circumscris de configurarea unor tablouri din natura înconjurătoare [2], în relație directă cu unicitatea trăirilor eului auctorial, potențate de pasajele expresive cu rezonanțe de pastel. Asemenea secvențe lirice sunt menite să construiască simetric sugestia răsăritului și a asfințitului – punct inițial și, respectiv, final al fiecărei zile și, implicit, ale unei noi etape în mărturisirea dorului de Dumnezeu.

„Dar această moarte a *unui* timp și a *unui* spațiu vestește *alt* timp și *alt* spațiu [subl. aut.] ce vor lua locul celor vechi. [...] Dincolo de noapte se află nădejdea în zorii noi.”[3]: „Când soarele **sărută** al zilei alb obraz, / Te chem cu ochii umezi și sufletu-n extaz. // De-atâția ani cu dorul cu cât Te-a așteptat, / n-a cunoscut iubirea odihnă și-nnoptat. // N-a cunoscut credința înfrângere și-ngheț, / cântarea și iubirea i-au fost tot mai de preț. // N-a cunoscut nădejdea ispite și-ndoieli, / pierdută-i și-amintirea trecutelor greșeli, // Ci numai dor de Tine, talaz după talaz, / când luna blând **sărută** al serii pal obraz...” (CCm 37, *Când soarele*) [4].

Astfel, între frumusețea nostalgică a trecutului și perspectiva regenerării se instituie un nou început, cel al împlinirii promisiunilor, într-o ciclicitate premergătoare înnoirii perpetue, conferind echilibru și armonie ființei umane în călătoria sa pe pământ, în relație strânsă cu Creatorul, cu sine însuși și cu semenii:

„Întinde-ți, Pace sfântă, mai largul tău hotar, / învăluind pământul cu-a dragostei văpaie, / să piară noaptea-n soare, s-apună plânsu-n har / și om cu om să uite c-a fost cândva bătaie. // Și vino, Libertate, să-ncingi tot mai senin, / cu flori și cu iubire, umblările temute, / din umbrele ce pleacă și razele ce vin, / Amurgul și-Aurora pe veci **să se sărute**.” (CS 107, *S-au dus cei răi*). „Simbol al

luminii și al plenitudinii promise, aurora nu încetează să închege, în fiecare din noi, speranța”[5],

fiind semnul sacralității, al lumii de Dincolo, al puterii lui Dumnezeu și al biruinței Sale definitive asupra tenebrelor.

Aspecte interesante presupune integrarea lui *a săruta* în imagini poetice care ilustrează misterul creației, de la dimensiunea miniaturală până la derularea unor tablouri care conturează subtil – în ascendență, prin simetrii, paralelisme și structuri antonimice – aceeași ciclicitate a existenței guvernate de El:

„Cine-ar ști simți fiorul / dulce, fericit, ceresc / ce pe-un mugur și pe-o rază / într-o floare-i contopesc? // Cine-ar ști-auzi pe lume / imnul dragostei ce-și spun / zorii zilei, seara nopții / când se văd și se-mpreună? // Cine-ar ști grăi frumusețea / din fiorul cel divin, / când **sărută** roua nopții / fețe proaspete de crin? // Cine poate să-nțeleagă / ce nespuse frumuseți / luminează și încântă / ochii tainicei vieți...” (CCm 65-66, *Cine-ar ști?*). În secvența citată care conține verbul amintit, este de semnalat sugestia prosperității, a tinereții și a învierii, a unirii armonioase dintre Cer și pământ, având în vedere că, „la nivel literal, roua este parte a lucrării creatoare a lui Dumnezeu în natură.”[6]. „Expresie a *binecuvântării* cerești, ea reprezintă în mod esențial *grația care însuflețește* [subl. aut.]”[7]

De asemenea, dintre aceste imagini, se remarcă simbolistica albului, ca semn al regalității și al gloriei, al frumuseții și al strălucirii transcendente, al luminii veșnice și al inocenței, al curăției interioare de sorginte divină, al dragostei, al permanentei ascensiuni spirituale, al adevărului revelat și al sfințeniei, al nostalgiei față de starea de grație edenică, al aspirației spre infinit, spre transfigurare, spre regăsirea condiției primordiale de dinaintea căderii adamice, întru redobândirea eternității. Aceste semnificații se asociază, în context, cu un motiv poetic recurent în poezia dorziană: *crinul* – simbol regal al purității cerești, al gingășiei, al păcii și iubirii înflăcărâte, al abandonului mistic sub semnul Providenței[8].

Alte imagini poetice care amintesc de misterul genezei se succedă emblematic, în secvențe ilustrative ce evidențiază orizontul cuceritor al luminii și al frumuseții, al bucuriei, al credinței și al vieții eterne, sărbătoreșcul și armonia creației plăsmuite de dragostea divină:

„O, ce frumos era pământul în urma primei săptămâni, / în cea Dintâi Zi de Odihnă, / ieșit din a Iubirii Măini, / în unduiri cerești, lumina și roua scânteiau pe crini / și dragostea zâmbea din toate sub raza Ochilor Divini! // În pace și-n

îmbrățișare **se sărutau** lumini și zări, / în întâlniri și-n despărțire erau binețele-
n cântări, / în întrebări / și în răspunsuri erau priviri de ochi curați, / – ci numai
șarpele și omul erau munciți / și frământați...” (CNoi 133, *O, ce frumos era...*).

Prin analogie cu mesajul unor asemenea secvențe se construiește însă și universul special al unui moment unic, încadrat într-o construcție plastică implicând o comparație aparent simplă, dar deosebit de expresivă – cel al întâlnirii transfiguratoare a sufletului cu Dumnezeu, urmate de hotărârea neclintită de a se dedica pe deplin slujirii Lui, mergând până la biruința asupra propriului eu și până la contopirea cu Divinitatea[9]:

„Un mugur s-a-ntâlnit cu-o rază / și-nfiorați au tresărit, / din sfânta lor
îmbrățișare / o dulce floare-a răsărit... // Tot astfel când, Iisuse Dulce, /
sărmanu-mi suflet Te-a aflat, / în setea lui de-o veșnicie, / cu-atâta dor Te-a-
mbrățișat. // Și-n sfânta hotărâri clipă, / de Tine-ntreg s-a alipit, / topindu-și
vechea lui ființă / în noul rod nemăitrit. // Te rog, Iisuse, tot mai dulce, / mă
fă la sânul Tău să pier, / ca să-Ți rămână-n brațe numai / un rod de aur pentru
Cer.” (CCm 85-86, *Un mugur*).

Poemul citat relevă, fără îndoială, actualitatea unor afirmații fundamentale din textele patristice:

„Căci ce fericire mai mare s-ar putea cugeta, decât a vedea pe Dumnezeu? [...] Și
săvârșindu-se acestea, cei doi trec unul în altul, Dumnezeu venind în suflet și
sufletul strămutându-se în Dumnezeu. [...] Căci ce e mai înalt decât a ajunge în
însuși cel dorit și a primi în sine pe cel dorit?” [10],

dar și din proza dorziană:

„Cuprinde-ne tot mai strâns și **sărută**-ne neîncetat, până ce vom rămâne în
brațele Tale niște roade veșnice, curate, frumoase și plăcute, pentru Făcătorul și
Binefăcătorul nostru veșnic.” [11]

De altfel, ideea făuririi lumii și, implicit, a plasmuirii ființei umane create pentru comuniunea cu Dumnezeu își găsește ecouri certe în meditațiile autorului:

„Suflete drag... Tu ai fost zămislit din dragoste.
O Rază a Soarelui din Cer
și un mugur al pământului,
în unirea unei clipe de dragoste, te-au zămislit și te-au făcut o floare.
Fii fiul dragostei prin toată ființa și purtarea ta.
Soarele Hristos acum te îmbrățișează cu dragostea Crucii Lui...
Te **sărută** cu cuvintele gurii Lui, care sunt mai bune decât orice vin.
Adică sunt mai fericite decât tot ce este inspirație omenească, desfătare

pământească, îmbătare lumească...

Hristos vrea să te înveșmânteze în miresmele Lui cerești – și acestea sunt de la viață spre viață (II Cor. 2, 16).

Primește sărutările Cuvintelor Lui cu toată recunoștința iubirii ascultătoare.” [12];

„Când soarele **sărută** un mugur, se naște o floare.

Când roua **sărută** un trandafir, se naște o mireasmă...

Când Hristos **sărută** un suflet, se naște o lumină.

Când Duhul **sărută** un gând, se naște o inspirație.

Când dragostea **sărută** o ființă, se naște un imn.” [13]

Asemenea secvențe construiesc imaginea unei iubiri delicate, nefirești (în sensul concret al cuvântului) – dovadă de netăgăduit a comuniunii cu Cerul –, semn al unei vieți de credință purificate, îndumnezeite, mereu în luptă cu sinele începând chiar din clipa ce declanșează acea transformare sufletească decisivă, oglindire a intervenției divine în traseul ființial al eului auctorial, care propune o abordare introspectivă într-un poem al aducerilor aminte, prin succesiunea unor comparații și a unor analogii metaforice, mai mult sau mai puțin explicite, ce configurează, în ascendență, un veritabil parcurs în care se reflectă unirea sufletului cu Dumnezeu, bucuria de a-L descoperi în dragostea Sa față de întreaga creație:

„Doamne, sunt din nou un tânăr / la cei douăzeci de ani, / – parcă-n zbor înalt sunt vultur / peste munții diafani, / parcă-s vânt de primăvară / peste-un câmp de trandafiri, / parcă-s iezor ce **sărută** / cerul unei largi iubiri... // Toate zările trecute / s-au făcut un tânăr vis / și cu el în brațe-mi trece / îngerul cu zbor deschis, / legănând spre Veșnicie / două crengi în drag salut / și-mpletind în roi de raze / imnul sfânt de-abia-nceput... // Strălucește-mi, Soare Veșnic, / peste tânărul izvor, / zboară-mi, îngerul iubirii, / legănând finici de dor / și-mplețiți-vă, miresme, / peste munții diafani; / – tinerețe, stai-mi veșnic / la cei douăzeci de ani...” (CNoi 170-171, *Doamne, sunt din nou un tânăr*; vezi și LNS 109, *La cei Douăzeci de Ani*).

După cum se poate constata, ocurențele verbului *a săruta* în poezia lui Traian Dorz contribuie semnificativ la construcția unor secvențe emblematice pentru motivația estetică specială a mesajului și pentru viziunea artistică a autorului, inclusiv în ceea ce privește configurarea plastică a imaginilor din natură, în relație cu sensul creației și cu propriile trăiri pe calea ascensiunii prin credință și iubire. Aceste scrieri lirice ale elevației spirituale (ilustrate în ansamblul ipostazelor ei, specifice gândirii creștine) evocă realități care țin de relația intensă a sufletului cu Dumnezeu,

în toată splendoarea-I infinită, de modelul arhetipal al dragostei privite ca dar divin și, concomitent, ca mod de a fi definitoriu, de menirea slujirii Lui prin creația artistică de-a lungul unui întreg traiect care, altfel, s-ar situa, incontestabil, în afara sensurilor unice ale ființării autentice:

„Am umblat atât de mult, încât mi s-au tocit picioarele până la genunchi... nu mi-au mai rămas decât genunchii, spre a veni către Tine.

De câte ori am văzut, mi s-au topit ochii; nu mi-au mai rămas decât lacrimile, spre a Te privi.

De câte ori am auzit, mi s-au asurzit urechile; nu mai am decât amintirea cu care să Te pot auzi.

De buze nu mai am nevoie, căci și așa nu mai are cine **să** mă mai **sărute** unic.

În locul inimii am numai un jăratic pe care nu-i nimeni să mai pună niciun fir de tămâie.”[14].

Construcția textuală mizează pe imaginile organizate gradual, incluzând metafore și comparații explicite ori subînțelese, secvențe cu funcție hiperbolică, termeni poetici și structuri gramaticale adesea inedite, impregnate de amprenta puternică (și individualizatoare) a muzicalității. Dincolo de limbajul poetic vădit expresiv și, nu o dată, alegoric, cu nenumărate rezonanțe în textele biblice, *a săruta* implică însă un gest spiritualizat, perceput ca ideal și expresie a dragostei sufletului omenesc aflat sub atingerea iubirii divine, ca manifestare și, concomitent, ca mărturisire a deschiderii spre comunicare cu Dumnezeu și a dorinței restauratoare de unificare eternă cu El, concretizate într-un dialog continuu, cu accente vizionare, care modelează un întreg parcurs existențial, ca expresie a așteptării ardente, a supremei dăruiri și împliniri:

„Din zâmbetul Tău se nasc diminețile mele și răsar toți zorii mei.

Din glasul Tău se zămislește cântarea mea

și din Chipul Tău, frumusețile mele...

De nimic altceva nu vreau să știu, nimic altceva nu mai pot iubi.”[15].

„Trebuie să te urci foarte sus ca să vezi foarte departe”[16]–

afirmase cândva Constantin Brâncuși, conștient de profunzimea frumuseții creației divine, trăită de cei ce o văd și o conștientizează la nivelul superior al asimilării unor aspecte care transgresează cotidianul. În acest context, semnificațiile majore desprinse din ansamblul operei dorziene conturează, așa cum am mai arătat, o lume a actului trăirii împreună cu Hristos și a gestului mărturisirii prin sensurile înalte ale artei sacre, ca năzuință

perpetuă, în cheie lirică, spre „munții nevăzuți ai înmiresmării nemuritoare.”[17]

NOTE:

- [1]. Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (editori), *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Oradea, Casa Cărții, 2011, p. 153, s.v. *Cântarea-cântărilor* [sic!].
- [2]. Vezi, în acest sens, lucrarea noastră *Dorziana – poemul (ne)cuvântului întemeietor*, Timișoara, Editura Cosmopolitan Art, 2021, p. 237 ș.u.
- [3]. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 1, A – D, București, Editura Artemis, 1995, p. 95, s.v. *amurg*.
- [4]. Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele lirice ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află pasajul respectiv și de titlul poeziei. Evidențierile grafice realizate în fragmentele extrase din întreaga operă dorziană (exceptându-le pe cele cu caractere cursive, care sunt ale autorului ori ale editorilor) ne aparțin.
- [5]. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 159, s.v. *aurora*.
- [6]. Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (editori), *op. cit.*, p. 887, s.v. *rouă*.
- [7]. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 3, P – Z, București, Editura Artemis, 1995, p. 174-175, s.v. *rouă*.
- [8]. Pentru această idee, vezi idem, *Dicționar de simboluri*, volumul 1, A – D, p. 387-388, s.v. *crin*.
- [9]. Cităm, în continuare, o afirmație consacrată modelului arhetipal din cartea biblică intitulată *Cântarea Cântărilor*, dar care considerăm că, *mutatis mutandis*, este valabilă și pentru această latură a creației poetice dorziene – „o uluitoare și dulce alternanță de dorință, căutare, ivire, dispariție, strigăt, șoptă, apropiere, îmbrățișare, amețeală, fericire și extaz [...]. Cu toate acestea, nimic vulgar, nimic întinat, nimic degradant, nimic care să atenteze la frumusețea, curăția și demnitatea ființei umane.” (*Introducere*, în *Cântarea Cântărilor*. Versiune revizuită după *Septuaginta*, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli, București, Editura Anastasia, 1998, p. 5): „Desigur, nu toate simbolurile își găsesc, imediat sau neapărat, corespondentul alegoric, dar totul e făcut să converge spre o viziune organică asupra uniunii mistice dintre inima omului și Dumnezeu.” (idem, *ibidem*, p. 14).

- [10]. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri*, partea întâia. Traducere de D. Stăniloae și Ioan Buga. Note: D. Stăniloae. Indice: Ioan Buga, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982, p. 194.
- [11]. Traian Dorz, *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005, p. 322.
- [12]. Idem, *Săgețile biruitoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006, p. 88-89; ideea apare și în idem, *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*, p. 321.
- [13]. Idem, *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*, p. 320; vezi aceeași idee în idem, *Săgețile biruitoare*, p. 87-88.
- [14]. Idem, *Mărgăritarul ascuns*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2000, p. 191-192.
- [15]. Idem, *ibidem*, p. 119.
- [16]. Ionel Jianu, *Brâncuși*. Traducere de Ileana Șoldea, București, Editura Meridiane, 2002, p. 45.
- [17]. *Cântarea Cântărilor*. Studiu introductiv de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Traducere din limba ebraică, note și comentarii de Ioan Alexandru, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 80, nota 31.

BIBLIOGRAFIE:

- Băcilă, Florina-Maria, *Dorziana – poemul (ne)cuvântului întemeietor*, Timișoara, Editura Cosmopolitan Art, 2021.
- Cântarea Cântărilor*. Studiu introductiv de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Traducere din limba ebraică, note și comentarii de Ioan Alexandru, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.
- Cântarea Cântărilor*. Versiune revizuită după *Septuaginta*, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli, București, Editura Anastasia, 1998.
- Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, volumul 1, A – D, București, Editura Artemis, 1995.
- Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, volumul 3, P – Z, București, Editura Artemis, 1995.
- Grigorie de Nyssa, Sfântul, *Scrieri*, partea întâia. Traducere de D. Stăniloae și Ioan Buga. Note: D. Stăniloae. Indice: Ioan Buga, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982.
- Jianu, Ionel, *Brâncuși*. Traducere de Ileana Șoldea, București, Editura Meridiane, 2002.
- Ryken, Leland, Wilhoit, James C., Longman III, Tremper (editori), *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Oradea, Casa Cărții, 2011.

SURSE:

- CCm = Dorz, Traian, *Cântarea Cântărilor mele*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
- CNoi = Dorz, Traian, *Cântări Noi*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
- CS = Dorz, Traian, *Cântări de Sus*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
- Dorz, Traian, *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005.
- Dorz, Traian, *Mărgăritarul ascuns*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2000.
- Dorz, Traian, *Săgețile biruitoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.
- LNS = Dorz, Traian, *Locurile noastre sfinte*, ediția a II-a, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2010.

TO KISS – AS AN ARTISTIC EXPRESSION OF IMAGES FROM NATURE IN TRAIAN DORZ'S POEMS

Abstract: Our paper aims at considering certain meanings of the verb „a săruta (to kiss)” in the lyrical work of a Romanian contemporary writer: Traian Dorz. Being the Author of thousands of mystical poems and of several volumes of memoirs or religious meditations, he manifested a constant interest in the symbols detached from the canonical texts of the Bible, building on its meanings an original artistic vision, according to his own way of perceiving the message. Thus, in a series of poems dedicated to the communion between God and the soul searching for the absolute of immortality, „a săruta / to kiss” (key-term and reflection of a supernatural intimacy generated by a complex feeling) implies diverse avatars of the spirit, fully linked to the expressive configuration of some emblematic images from nature. Apart from highlighting its unquestionable role in creating the textual construction, we must underline the significance of the verb's presences in sequences which reflect the sacralised touch of the Untouchable One, in a direct relation with the human being's aspiration towards perfection.

Keywords: *a săruta (to kiss), textual construction, stylistics, mystical-religious poetry, Traian Dorz.*